

ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФОНДУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГО- ТА РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ*

©2019 КОТЕНКО О. О., ДОМАШЕНКО М. Д., КОТЕНКО Ю. Л.

УДК 338.3
JEL: L24; D92; E22; G31

Котенко О. О., Домашенко М. Д., Котенко Ю. Л. Формування спеціалізованого інвестиційного фонду для забезпечення енерго- та ресурсозбереження на підприємствах, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності формування спеціалізованого інвестиційного фонду (буфера) на підприємствах, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, виокремлення напрямків його створення та шляхів використання з позиції постулатів сталого розвитку в контексті енерго- та ресурсозбереження. Відзначено, що курс на забезпечення сталого розвитку кожного підприємства, виробництва, організації є необоротною та адекватною до сучасних реалій тенденцією. Необхідність проведення переоснащення виробництв або побудова нових потужностей, заснованих на постулатах сталого розвитку, вимагає фінансових вливань, на що підприємство часто не має достатнього обсягу оборотних ресурсів, вдаючись до банківського кредитування або пошуку інвесторів, що знижує економічний ефект від взятого підприємством курсу та робить його залежним від зовнішніх кредиторів. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є створення на підприємствах спеціалізованих інвестиційних буферів у вигляді відокремленого рахунка, який стане тим інструментом, що зможе забезпечити фінансову незалежність компанії в питаннях енерго- та ресурсозбереження; буде потужним антикризовим механізмом забезпечення фінансової стійкості в умовах мінливості економічного клімату та імпульсом для якісного розвитку підприємництва на благо країни та суспільства.

Ключові слова: антикризове управління, фінансова стійкість, сталий розвиток, концепція сталого розвитку, енергозберігаючі технології, ресурсозберігаючі технології, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародний бізнес, міжнародна торгівля, управління фінансовими ресурсами.

DOI:

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 10.

Котенко Олександр Олександрович – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)

E-mail: o.kotenko@macro.sumdu.edu.ua

Домашенко Марина Дмитрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)

E-mail: 687737fem@gmail.com

Котенко Юлія Леонідівна – вчитель, Комунальна установа «Сумська гімназія № 1» (вул. Засумська, 3, Суми, 40030, Україна)

УДК 338.3
JEL: L24; D92; E22; G31

Котенко А. А., Домашенко М. Д., Котенко Ю. Л. Формирование специализированного инвестиционного фонда для обеспечения энерго- и ресурсосбережения на предприятиях, осуществляющих внешнеэкономическую деятельность

Цель статьи состоит в обосновании целесообразности формирования специализированного инвестиционного фонда (буфера) на предприятиях, осуществляющих внешнеэкономическую деятельность, выделение направлений его создания и путей использования с позиции постулатов устойчивого развития в контексте энерго- и ресурсосбережения. Отмечено, что курс на обеспечение устойчивого развития каждого предприятия, производства, организации является необратимой и адекватной современным реалиям тенденцией. Необходимость проведения переоснащения производств или строительство новых мощностей, основанных на постулатах устойчивого развития, требует финансовых вливаний, на что предприятие часто не имеет достаточного объема оборотных ресурсов, прибегая к банковскому кредитованию или поиску инвесторов, что снижает экономический эффект от взятого предприятием курса и делает его зависимым от внешних кредиторов. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является создание на предприятиях специализированных инвестиционных буферов в виде отдельного счета, который станет тем инструментом, что сможет обеспечить финансовую независимость компании в вопросах энерго- и ресурсосбережения; будет мощным антикризисным механизмом обеспечения финансовой устойчивости в условиях изменчивости экономического климата и импульсом для качественного развития предпринимательства на благо страны и общества.

Ключевые слова: антикризисное управление, финансовая устойчивость, устойчивое развитие, концепция устойчивого развития, энергосберегающие технологии, ресурсосберегающие технологии, внешнеэкономическая деятельность, международный бизнес, международная торговля, управление финансовыми ресурсами.

UDC 338.3
JEL: L24; D92; E22; G31

Kotenko O. O., Domashenko M. D., Kotenko Ju. L. Formation of a Specialized Investment Fund to Provide Energy and Resource Saving in Enterprises Engaged in Foreign Economic Activities

The article is aimed at substantiating the feasibility of forming a specialized investment fund (buffer) in enterprises engaged in foreign economic activities, allocating the directions of its creation and ways of using it from a view of sustainable development in the context of energy and resource saving. It is specified that the course towards ensuring the sustainable development of each enterprise, production, organization constitutes a tendency that is irreversible and adequate to modern realities. The need to re-equip production facilities or to build new capacities based on the postulates of sustainable development requires financial injections that enterprise often cannot afford, having no sufficient volume of revolving resources, seeking bank credits or investors, which reduce the economic effect of the chosen course and makes the enterprise dependent on external creditors. Prospect for further research in this direction is the creation of specialized investment buffers in the form of a separate account in the enterprises, which will become the instrument that will assist ensuring the financial independence of company in terms of energy and resource saving; will be a powerful anti-crisis mechanism for ensuring financial sustainability in the face of a volatile economic climate and, at the same time, an impetus for the qualitative development of entrepreneurship for the benefit of the country and society.

Keywords: crisis management, financial sustainability, sustainable development, sustainable development concept, energy-saving technologies, resource-saving technologies, foreign economic activity, international business, international trade Financial resource management.

Рис.: 1. Табл.: 1. Формул.: 1. Библ.: 10.

Котенко Александр Александрович – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры международных экономических отношений, Сумской государственной университет (ул. Римского-Корсакова, 2, Сумы, 40007, Украина)

E-mail: o.kotenko@macro.sumdu.edu.ua

Домашенко Марина Дмитриевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международных экономических отношений, Сумской государственной университет (ул. Римского-Корсакова, 2, Сумы, 40007, Украина)

E-mail: 687737fem@gmail.com

Котенко Юлия Леонидовна – учитель, Коммунальное учреждение «Сумская гимназия № 1» (ул. Засумская, 3, Сумы, 40030, Украина)

Fig.: 1. Tabl.: 1. Formulae.: 1. Bibl.: 10.

Kotenko Oleksandr O. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of International Economic Relations, Sumy State University (2 Rymskoho-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: o.kotenko@macro.sumdu.edu.ua

Domashenko Maryna D. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Sumy State University (2 Rymskoho-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: 687737fem@gmail.com

Kotenko Julia L. – Teacher, Municipal institution «Sumy Gymnasium No. 1» (3 Zasumska Str., Sumy, 40030, Ukraine)

Акумуляція фондів фінансових ресурсів для вирішення різноманітних адміністративних, виробничих, організаційних завдань є звичною проблемою для кожного підприємства, незалежно від галузевого підпорядкування чи форми власності. В умовах мінливості та нестабільності фінансово-економічного середовища в країні функціонування, у ситуаціях, коли національна валюта має тенденції до різкого коливання, все більшої актуальності набувають питання заощадження частини прибутку у вигляді спеціалізованих фондів, які б можна було використовувати як запас ліквідності для мінімізації або, по можливості, нівелювання впливу такого роду несприятливих факторів. У цих умовах знаходити резерви вивільнення коштів для формування окремих фондів фінансових ресурсів, які б зберігалися на окремих рахунках та використовувалися б на фінансування лише окремих, специфічних витрат, є не лише доволі серйозною фінансовою проблемою, але і фундаментальним психологічним викликом.

Окремим питанням є не лише підходи до формування фондів фінансових ресурсів, але і принципи та напрямки їх використання. Перспективним напрямком використання такого буфера ми вважаємо реалізацію інвестиційних проектів з енерго- та ресурсозбереження на підприємствах з метою отримання позитивного фінансового ефекту від оптимізації використання енергоносіїв, палива та ресурсів виробництва, а також отримання позитивного іміджу компанії, яка долучається до проблем сталого розвитку.

Вирішення проблем формування такого буфера й обґрунтування доцільності їх формування на підприємствах, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, і є метою даної статті.

Окремі аспекти вирішення проблем вдосконалення фінансового менеджменту на підприємствах, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, присвячені роботи: І. О. Бланка, О. Т. Євтух, Ф. О. Жу-

равки, А. Г. Грязнової, І. І. Д'яконової, Л. А. Зверук, О. В. Коваленко, Ф. С. Мишкіна, В. В. Лігоненко, О. О. Терещенко та інших. Проблематика реалізації проектів енерго- та ресурсозбереження знаходить відображення в роботах Г. Г. Гелетухи, А. В. Прокопа, І. М. Сотник, А. І. Шевцова тощо.

Наявність фінансових ресурсів для збереження можливості погашати зобов'язання незалежно від циклу розвитку економіки (цикл відносної фінансової стійкості, передкризовий період, кризовий період, посткризовий період) прийнято розуміти достатнім для визнання підприємства фінансово стійким. Разом з тим, в умовах загострення конкуренції на більшості ринків готової продукції та послуг, замало лише просто зберегти свою фінансову стійкість. Імпульс для подальшого економічного розвитку та зростання на початку нового економічного циклу може гарантувати те підприємство, яке не лише мало можливість обслуговувати свої борги в кризовий період, але і має потенціал для такого розвитку.

Потенціалом у цьому випадку можна вважати наявність оборотних коштів, які б можна було використовувати для реалізації:

- ✦ проектів технічного переоснащення – формування стратегії енерго- та ресурсозбереження та реалізації окремих інвестиційних проектів у цьому напрямку;
- ✦ планів по реконструкції адміністративних і виробничих потужностей – проведення малого, середнього та капітального ремонту приміщень, машин та обладнання;
- ✦ диверсифікації продукції, що випускається, або розширення спектра надання послуг;
- ✦ ребрендингу компанії – збереження основних підходів та виробництв зі зміною торгових марок, іміджу, дизайну;
- ✦ ідей технічного переорієнтування підприємства на нові види продукції чи послуг;
- ✦ фінансування консалтингових, рекламних, логістичних, юридичних послуг компаній;
- ✦ розширення основних фондів;
- ✦ зовнішніх інвестиційних проектів – інвестування в нові виробництва; цінні папери;

* Роботу виконано за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 0118U003571 «Інноваційний менеджмент енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій в Україні» та № 0117U003922 «Інноваційні драйвери національної економічної безпеки: структурне моделювання та прогнозування».

купівлю ноу-хау; замовлення НДДКР у зовнішніх підрядників; купівлю ліцензій на виробництво та використання інтелектуальної власності тощо.

З цих позицій упевнено можна стверджувати, що можливості використання акумульованого фінансового потенціалу вочевидь необмежені. Разом з тим, ми вважаємо, що особливої актуальності застосовують навіть не фінансові аспекти, а напрямки, пов'язані з концепцією сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку, з фінансової точки зору, розуміє виробництво як певний осередок, діяльність якого має бути орієнтованою на знаходження оптимального, розумного балансу між інтересами власне підприємства, громадськості (людства) та майбутніх поколінь. Тому концепція сталого розвитку, окрім традиційних економічної, соціальної та екологічної компонент, має також розглядати фінансову компоненту, сутністю якої і повинно бути розуміння того, що без фінансової ефективності реалізація інших компонент просто неможлива (рис. 1).

Зважаючи на представлену схему, можна зробити висновок, що для підприємства концепція сталого розвитку є пошуком «золотої середини» між тим, що компанії важливо, і тим, що теоретично їй не потрібно. Але таке враження може виникати лише на перший погляд:

- ✦ *по-перше*, економія матеріалів та ресурсів призводить і до скорочення витрат на їх закупку, що підвищує фінансову ефективність підприємства;
- ✦ *по-друге*, оптимізація виробництва сприяє пошуку так званих «вузьких місць», що не лише підвищує ефективність виробництва в цілому, але й дозволяє знаходити резерви економії

витрат, що також має позитивний фінансовий ефект;

- ✦ *по-третє*, підприємства, які принципово відмовляються здійснювати інвестування у проекти енерго- та ресурсозбереження, обираючи екстенсивні напрямки функціонування, є, як правило, об'єктами для різного роду стягнень до державного бюджету (штрафи за неправомірне використання ресурсів, забруднення повітря, вод, земельних ресурсів), а також об'єктами бойкотування ринком, страйків місцевого населення тощо [9];
- ✦ *по-четверте*, компанія, що не лише декларує у своїй місії, але і реалізує проекти, пов'язані зі сталим розвитком і корпоративною соціальною відповідальністю, має конкурентні переваги не лише на товарних ринках (особливо актуальними ці питання є для фірм, які виходять на ринки розвинених країн), але і підвищує інвестиційну привабливість, що розширює не лише джерела потенційного прибутку, але і потенціал їх акумулювання із зовнішніх джерел.

Тому можна стверджувати, що сучасне підприємство не має ставитися до сталого розвитку як до теоретичної концепції, спрямованої на задоволення потреб, не пов'язаних із реальними інтересами компанії, бо вона дає реальну фінансову віддачу.

Проте необхідно розуміти, що отримання реального фінансового ефекту від інвестування у сталий розвиток вимагає значних обсягів фінансових ресурсів, що може викликати необхідність залучення значних обсягів кредитування, а тому окупність таких проектів може бути доволі тривалою.

На нашу думку, ефективність реалізації таких проектів може підвищуватися шляхом використання

Рис. 1. Загальні аспекти концепції сталого розвитку з позиції фінансового компонента

Джерело: розроблено на основі [6; 7; 10].

допоміжних фінансових інструментів, зокрема таким інструментом може бути спеціалізований інвестиційний фонд (буфер) – SIF.

Спеціалізований інвестиційний фонд, за нашим розумінням, – це окремий інвестиційний рахунок, що формується з прибутку підприємства у вигляді строкового депозиту в обслуговуючому банку та створюється з метою резервування частини доданої вартості для потреб реалізації проектів енергозбереження та/або для реалізації антикризової стратегії.

За таким підходом, зважаючи на зазначені умови, механізм розрахунку цього показника має відповідати таким критеріям:

- ✦ не створювати відчутного тягаря для прибутків підприємства, оскільки це напряму впливає на фінансову безпеку компанії;
- ✦ включати в себе антициклічний (відрахування до SIF має коливатися залежно від змін у макроекономічному середовищі країни) та антикризовий (бути додатковим джерелом фінансування непередбачуваних витрат, витрат, зобов'язань тощо) [8];
- ✦ бути максимально наближеним до підприємства. Іншими словами, його складові мають здійснювати безпосередній вплив на діяльність підприємства;
- ✦ розраховуватися максимально просто (розрахунок SIF не має включати складних макроекономічних розрахунків, оскільки бухгалтер підприємства має відраховувати кошти до такого фонду щомісячно);
- ✦ носити обмежено примусовий характер, тобто не стягуватися як податок, що потенційно могло б стати джерелом зниження прибутків та виведення їх частини через такий фонд, а відраховуватися як добровільний внесок у своє ж якісне економічне зростання. З цих позицій, ми вважаємо, що базою відрахувань до такого буфера має бути чистий прибуток підприємства;
- ✦ існувати у вигляді інвестицій, що означає його обов'язкову прив'язку до депозитно-кредитних операцій;
- ✦ формуватися виключно у вигляді строкового депозиту із достроковим зняттям. У іншому випадку, якщо такий рахунок буде строковим, сформованим на рік – два – п'ять, він, звісно, матиме більшу дохідність, але втратить будь-який антикризовий сенс – це буде простий строковий депозит.

З цих позицій, розглянувши декілька можливих варіантів розрахунку, ми дійшли висновку, що для тих цілей, які ми ставимо перед буфером SIF, та відповідно до зазначених вище критеріїв, найкращим чином відповідає формула складних відсотків [2].

А тому ми пропонуємо розраховувати щомісячний рівень відрахувань до спеціалізованого інвестиційного фонду за такою формулою:

$$SIF = NP \cdot II \left(1 + \frac{r}{a}\right)^{a \cdot p}, \quad (1)$$

- де SIF – спеціалізований інвестиційний фонд;
 NP – чистий прибуток підприємства за звітний місяць;
 II – індекс інфляції в країні;
 r – річна відсоткова ставка з достроковим зняттям за депозитами в іноземній валюті обслуговуючого банку;
 a – кількість нарахувань у періоді;
 p – кількість років.

У рамках даного розрахунку, за кількість нарахувань у періоді ми беремо 12 (по кількості місяців у році, оскільки відрахування до SIF будуть відбуватися щомісячно), а кількість років такого депонування приймемо за 1 рік.

Антициклічний ефект даного інвестиційного фонду (буфера) виражається у його прив'язці до рівня інфляції в країні:

- ✦ при його зростанні зростатимуть і відрахування до такого фонду;
- ✦ при його зниженні, відповідно, відрахування будуть знижуватися.

Рівень інфляції в країні агрегує в собі загальні тенденції в економіці та відображає бажання та готовність суб'єктів господарювання до заощадження або використання накопичених фінансових ресурсів.

Разом із тим, у використанні індексу інфляції як коригуючого коефіцієнта для розрахунку відрахувань до SIF є також очевидний недолік: якщо в країні існує проблема галопуючої інфляції (10–50%), підприємства матимуть проблему з постійним зростанням витрат на сировину, матеріали, енергоносії, заробітну платню тощо, а значить, вони просто не зможуть собі дозволити заощаджувати 15–20% свого прибутку. Більше того, зважаючи на знецінення грошей протягом року, таке заощадження взагалі не матиме сенсу.

З цих позицій ми визначаємо, що створення спеціалізованого інвестиційного фонду є надзвичайно актуальним для експортоорієнтованих підприємств, тобто тих, які мають постійне джерело надходження іноземної валюти. Такі підприємства мають певний захист від знецінення національної валюти, а тому можуть собі дозволити більш широкий маневр для таких відрахувань.

У даному випадку індекс інфляції є показником того обсягу, який підприємство має заощаджувати у вигляді спеціалізованого інвестиційного фонду, і, зважаючи на вищенаведене, ми пропонуємо сформулювати підхід до таких відрахувань за принципом: «поточний рівень інфляції в країні, але не більше

10%» (10% у науковій літературі визначається як вищий поріг помірної інфляції [5]). Такий підхід створює умови, за яких:

- ✦ підприємство не буде мати надзвичайно високого навантаження на прибуток;
- ✦ створиться умовний коридор, в якому буде забезпечуватися ефект антициклічності (навіть фінансово стійкі економіки мають певний рівень інфляції).

Необхідним і надзвичайно важливим питанням у цьому контексті є визначення того, для яких підприємств створення SIF є доволі актуальним. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо вдосконалення деяких положень» № 2164-VIII від 05.10.2017 р. [3] підприємства прийнято класифікувати на чотири типи (мікро-, малі, середні, великі) за такими критеріями: балансова вартість активів; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); середня кількість працівників. Для потреб нашого дослідження зупинимося на критерії чистого річного доходу, за яким визначається:

- ✦ мікропідприємство має річний чистий дохід не більше 700 тис. євро;
- ✦ мале підприємство – до 8 млн євро;
- ✦ середнє підприємство – до 40 млн євро;
- ✦ велике підприємство – понад 40 млн євро.

Розрахувавши обсяг заощаджених ресурсів за рік, відповідно до даного критерію, отримуємо такий результат (табл. 1).

шість підприємств є малими або мікропідприємствами, і далеко не всі мають річний чистий дохід навіть близький до 20 млн грн (у еквіваленті 700 000 євро).

Створення такого буфера є доцільним, коли річний обсяг акумульованих до нього коштів складає близько 6–7 тис. євро та більше. Така сума дозволяє фінансувати базові проекти із енергозбереження. У іншому випадку, якщо підприємство має можливість інвестувати 2–3 тис. євро щорічно до буфера SIF, воно буде позбавлене можливості реалізувати проекти енергозбереження щорічно та буде змушене акумулювати значні фінансові ресурси протягом декількох років. Це, зважаючи на постійне зростання цін на різного роду технологічні рішення, можна вважати не лише деструктивною практикою, але і ситуацією, в якій створення такого буфера втрачає своє друге – антикризове – призначення.

Так, наприклад, середня вартість встановлення на території підприємства сонячної електростанції потужністю 10 кВт з вартістю робіт по монтажу складає 5900–7200 євро (залежно від устаткування та конкретного підрядника). Окрім цього, сонячна електростанція такої потужності вимагає встановлення близько 36 сонячних панелей, що створює додаткові проблеми тим підприємствам, які не мають відповідних площ.

Якщо зосередити увагу на запропонованому нами механізмі формування буфера SIF, можна побачити, що він складає свого роду операцію «оберненого кредитування». З його допомогою, замість того, щоб збирати початкову суму для отримання кредиту під проект енергозбереження, підприємство має

Таблиця 1

Річний акумульований до фонду SIF обсяг фінансових ресурсів, залежно від типу підприємства

Тип підприємства	Річний чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Накопичений буфер SIF за рік (на основі розрахунку щомісячних відрахувань)*
Мікропідприємство	700 тис. євро	61 600 євро
Мале підприємство	8 млн євро	704 000 євро
Середнє підприємство	40 млн євро	3 520 000 євро
Велике підприємство	60 млн євро	5 280 000 євро

Примітка: * – для розрахунку було прийнято річну відсоткову ставку по валютних депозитах АТ «Ощадбанк» у розмірі 2,5% річних [4] і темп інфляції в розмірі 9% (зростання на червень 2019 р. порівняно з червнем 2018 р.) за даними Державної статистичної служби України [1].

Джерело: розраховано автором на основі [1; 4].

Таким чином, якщо брати за основу таку класифікацію підприємств, розрахунки показують, що створення спеціалізованого інвестиційного буфера надасть потужний потенціал для заощадження та реалізації інвестиційних проектів.

Разом з тим, зважаючи на об'єктивну реальність та базуючись на даних показників структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами Державної служби статистики, біль-

можливість його повного фінансування за рахунок власних коштів. Вочевидь, термін безпосередньої реалізації планів з енергозбереження відстроковується, але при такому підході строк окупності є значно коротшим, оскільки впроваджені технології будуть одразу давати відчутний фінансовий ефект (відсутні платежі по кредитах).

Акумульовані кошти до буфера SIF можуть бути спрямовані на проекти із:

- ✦ побудови нових, з енерго- та тепло збереженням, адміністративних і виробничих приміщень;
- ✦ переоснащення вже існуючих потужностей за допомогою енерго- та ресурсозберігаючих технологій;
- ✦ систематичне оновлення та забезпечення енерго- та ресурсозбереження основних виробничих фондів (зокрема енергоефективними автомобілями);
- ✦ підвищення якості продукції через вдосконалення виробничих процесів;
- ✦ скорочення виробничих затрат, а отже, і собівартості вироблених товарів та послуг тощо.

У цьому реалізується і антикризовий ефект створення на підприємстві такого фонду. В умовах нестабільності фінансово-економічного клімату у світі; підвищення вартості сировини, матеріалів та кваліфікованої праці; загострення уваги суспільства до проблем енерго-, ресурсозбереження, екологічної безпеки виробництв, використання води; популяризації питань, пов'язаних із корпоративною соціальною відповідальністю тощо, менеджмент, який не може або не хоче долучатися до вирішення на своїй підприємстві зазначених проблем, ставить виробництва перед питанням втрати конкурентних переваг, що, зважаючи на гостру боротьбу на сучасних ринках товарів та послуг, є катастрофічним. І якщо в масштабах держави банкрутство (або просте закриття) окремих мікропідприємств є, за великим рахунком, нормальною ситуацією, то ліквідація великих агропромислових комплексів, заводів, торговельних мереж, мереж із надання різного роду послуг, тобто, осередків зайнятості тисяч громадян, є доволі серйозною, системною, стратегічною проблемою.

З цих причин ми акцентуємо увагу на тому, що створення окремих фінансових резервів у вигляді відокремленого рахунка вузької спеціалізації є тим інструментом, який має потенціал не лише для реалізації окремих значущих проектів в екологічному, ресурсному, соціальному планах, але і для вирішення можливих проблем із фінансовою стійкістю, оскільки поява непередбачуваної кредиторської заборгованості є перманентною проблемою кожного підприємства.

Створення та обслуговування спеціалізованих інвестиційних фондів може також служити механізмом підвищення ролі банків в економіці, оскільки вони також можуть надавати таку послугу, пропонуючи для цих цілей більш лояльні фінансові умови та укладаючи свої власні контракти із фірмами-підприємцями з реалізації проектів енергозбереження.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що курс на забезпечення сталого розвитку кожного підприємства, виробництва, організації є необоротною та

адекватною до сучасних реалій тенденцією. Сьогодні вже неможливо уявити собі таке підприємство, яке б дозволило собі перевитрати електроенергії, сировини, матеріалів, природного газу, палива, оскільки така деструктивна стратегія ведення бізнесу автоматично призведе до надзвичайного здорожчання готової продукції, а також появи різного роду економіко-соціальних проблем (негативний фінансовий результат, штрафи, страйки тощо).

Разом з тим, якісне переоснащення виробництв або побудова нових потужностей, заснованих на постулатах сталого розвитку, вимагає відповідних, під час значних, фінансових вливань. Значна кількість підприємств часто не мають достатнього обсягу оборотних ресурсів для реалізації таких планів, вдаючись до банківського кредитування або пошуку інвесторів, що знижує економічний ефект від взятого підприємством курсу та робить його залежним від зовнішніх кредиторів. Тому пошук внутрішніх резервів фінансових ресурсів для реалізації концепції сталого розвитку на власних виробництвах можна вважати стратегічним завданням для будь-якої компанії.

Створення на підприємствах спеціалізованих інвестиційних резервів у вигляді відокремленого рахунка є тим інструментом, який може забезпечити фінансову незалежність компанії у питаннях енерго- та ресурсозбереження, стати потужним антикризовим механізмом забезпечення фінансової стійкості в умовах мінливості економічного клімату та служити імпульсом для якісного розвитку підприємництва на благо країни та суспільства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Гроші та кредит : підручник. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін. 6-те вид. Київ : КНЕУ, 2011. 589 с.
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 р. № 2164-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>
4. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/ua/corporate/deposit/>
5. Макроекономіка: базовий курс : навч. посіб. / І. Й. Малий, І. Ф. Радіонова, Т. Ф. Куценко, Н. В. Федірко та ін. Київ : КНЕУ, 2016. 246 с.
6. Підвищення енергоефективності в Україні: зменшення регулювання та стимулювання енергозбереження. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2012/PP_01_2012_ukr.pdf
7. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» від 22.06.2017 р. № 2118-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19>
8. Кушнір Н. Б., Войтович Д. С. Особливості антикризового управління та економічної діагностики підприємства в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4954>.

9. Тимошенко О. В., Буцька О. Ю., Сафарі Ф. Х. Антикризисное управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. *Економічний аналіз*. 2016. Том 23. № 2. С. 187–192.

10. Божкова В. В., Сагер Л. Ю. Соціально-відповідальний бізнес як один із напрямків поліпшення іміджу вітчизняних суб'єктів господарювання. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 1. С. 145–153.

REFERENCES

Bozhkova, V. V., and Saher, L. Yu. "Sotsialno-vidpovidalnyi biznes yak odyn iz napriamkiv polipshennia imidzhu vitchyznianskykh subiektiv hospodariuvannia" [Socially responsible business as one of the ways of improving the image of domestic business entities]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 1 (2010): 145-153.

Kushnir, N. B., and Voitovych, D. S. "Osoblyvosti antykrizovoho upravlinnia ta ekonomichnoi diahnostryky pidpriemstva v suchasnykh umovakh" [Features of crisis management and economic diagnostics of the enterprise in modern conditions]. *Efektivna ekonomika*. 2016. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4954>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19>

Malyi, I. I. et al. *Makroekonomika: bazovyi kurs* [Macroeconomics: Basic Course]. Kyiv: KNEU, 2016.

Ofitsiynyi sait AT «Oshchadbank». <https://www.oschadbank.ua/ua/corporate/deposit/>

Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Pidvyshchennia enerhoefektyvnosti v Ukraini: zmeshennia rehuliuвання ta stymuliuвання enerhozberezhennia" [Improving energy efficiency in Ukraine: reducing regulation and promoting energy efficiency]. http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2012/PP_01_2012_ukr.pdf

Savluk, M. I. et al. *Hroshi ta kredyt* [Money and credit]. Kyiv: KNEU, 2011.

Tymoshenko, O. V., Butska, O. Yu., and Safari, F. Kh. "Antykrizove upravlinnia yak peredumova pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstva" [Crisis management as a prerequisite for improving the efficiency of the enterprise]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 23, no. 2 (2016): 187-192.

УДК 658.012

JEL: O3, O32, L53, Q55

КОНЦЕПЦІЯ ДИФУЗІЙ ІННОВАЦІЙНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИЙ ПРОЦЕС

©2019 КОЛЕЩУК О. Я.

УДК 658.012

JEL: O3; O32; L53; Q55

Колещук О. Я. Концепція дифузії інноваційності підприємств: просторово-часовий процес

Метою статті є розробка концепції дифузії інноваційності підприємств у просторово-часовому процесі, що формується під впливом активного розвитку науково-технічного прогресу. Розглянуто швидкість течії процесу дифузії інноваційності за Е. Роджерсом, що залежить від основних властивостей інновації (нового продукту), які потенційні споживачі оцінюють при прийнятті рішення. Визначено етапи просторово-часового процесу залучення окремого споживача (суб'єкта господарювання) для прийняття (використання) інновації (нового продукту). Розкрито, що важлива складова дифузії інноваційності підприємств у просторово-часовому процесі враховує особливості неоднорідності та нерівномірності соціального та економічного розвитку підприємств. Визначено, що основними завданнями дифузії інноваційності підприємств є: забезпечення ефективної зайнятості трудових ресурсів і створення додаткових робочих місць за рахунок розширення нових виробництв; оновлення технічно-застарілих виробництв, розвиток науково-технічного потенціалу; поширення прогресивних, безпечних технологій з наукових центрів, де зароджуються інновації, тощо. Запропоновано концепцію дифузії інноваційності підприємств у просторово-часовому процесі.

Ключові слова: дифузія інноваційності підприємств, просторово-часовий процес, концепція, нововведення, інновації, інноваційні процеси.

DOI:

Рис.: 3. **Бібл.:** 10.

Колещук Орест Ярославович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: orest.y.koleshchuk@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8995-5206>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/S-4026-2017>

УДК 658.012

JEL: O3; O32; L53; Q55

Колещук О. Я. Концепция диффузии инновационности предприятий: пространственно-временной процесс

Целью статьи является разработка концепции диффузии инновационности предприятий в пространственно-временном процессе, которая формируется под влиянием активного развития научно-технического прогресса. Рассмотрена скорость течения процесса диффузии инновационности по Э. Роджерсу, зависящая от основных свойств инновации (нового продукта) и оцениваемая потенциальными потребителями при принятии решения. Определены этапы пространственно-временного процесса привлечения отдельного потребителя (субъекта хозяйствования) для принятия (использования) инновации

UDC 658.012

JEL: O3; O32; L53; Q55

Koleshchuk O. Ya. The Conception of Diffusion of Innovativeness of Enterprises: Space-Time Process

The article is aimed at elaborating the conception of diffusion of innovativeness of enterprises in the space-time process, which is formed under influence of the active development of scientific and technological progress. The flow velocity of the process of diffusion of innovativeness according to E. Rogers, depending on the main properties of innovation (new product) and evaluated by potential consumers when making a decision, is considered. The stages of the space-time process of attracting an individual consumer (economic entity) for adoption (use) of innovation (new product) are defined. It is indicated